

σελ. 40 στίχ. 162=’Αρχ. ’Εφημ. 1977, παρένθετος πίναξ μετά τήν σελ. 16, Col. II στίχ. 103).

’Ως πρὸς τὸν Τελεσφόρος Μ—/τους Φ[υλ]άδης, ἐν ’Αρχ. ’Εφημ. 1950/51 σελ. 40 στίχ. 180: ’Η ἐπιγραφή ἀνεδημοσιεύθη, ὁμοῦ μετὰ πολλῶν ἄλλων ἐνεπιγράφων τεμαχίως τῆς αὐτῆς στήλης, ἐν ’Αρχ. ’Εφημ. 1977, παρένθετος πίναξ (μετὰ τήν σελ. 16): ἐκεῖ εἰς τὸν 20ον στίχον τῆς Col. III ἀποκατεστάθη, ἦτοι Τελεσφόρος Μ - - - /τους Φ[ιλ]άδης.

ΜΑΡΚΕΛΛΟΣ Θ. ΜΙΤΣΟΣ

* *

K. J. DOVER, **Aristophanic Comedy**. University of California Press. Berkeley and Los Angeles. 1972. σελ. 253.

Τὸ βιβλίον τοῦ Sir Kenneth J. Dover, ἄλλοτε Καθηγητοῦ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον St. Andrews τῆς Σκωτίας νῦν δὲ Προϊσταμένου τοῦ Κολλεγίου Christ Church τῆς ’Οξφόρδης, ἀποτελεῖ προῖδον μακρᾶς ἀναστροφῆς του μετὰ τὸ ἔργον τοῦ ’Αριστοφάνους (πβ. τὴν μακρὰν ἐπισκόπησίν του τῶν ’Αριστοφανικῶν σπουδῶν ἐν *Lustrum* 2 (1957) σελ. 52—112, τὸ περὶ Κωμωδίας κεφάλαιον ἐν *Fifty Years (and Twelve) of Classical Scholarship*, ’Οξφόρδη 1968, σελ. 123—158, καὶ τὴν ἐκδοσιν τῶν *Νεφελῶν* (*Aristophanes. Clouds*), ’Οξφόρδη 1968), ἤρχισε δὲ νὰ λαμβάνη ὀριστικὴν μορφήν τὸ 1967, μετὰ σειρὰν μαθημάτων τοῦ συγγραφέως εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Berkeley τῆς Καλιφορνίας. ’Οπως γράφει ὁ συγγρ. εἰς τὸν Πρόλογόν του, «τὸ βιβλίον κατ’ ἀρχὴν ἀπευθύνεται πρὸς τὸν ἀναγνώστην ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος δὲν γνωρίζει τὴν ἀρχαίαν ἐλληνικὴν ἀλλὰ ἐνδιαφέρεται διὰ τὸν ἀρχαῖον πολιτισμὸν ἢ διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς κωμωδίας ὡς μορφῆς τέχνης. ’Εὰν ἔγραφον διὰ ἐπαγγελματίας φιλολόγους, αἱ ἀπόψεις μου θὰ ἦσαν αἱ αὐταί, ἢ σειρὰ ἡμῶς ἐπεξεργασίας των θὰ ἦτο διαφορετικὴ: αἱ μνεῖαι μεμονωμένων χωρίων τοῦ ’Αριστοφάνους θὰ ἦσαν συχνότεραι καὶ βραχύτεραι, θὰ ἀφιέρωνα δὲ πολὺ περισσότερον χῶρον εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς γλώσσης, τοῦ ὕφους καὶ τοῦ μέτρου. ’Ελπίζω ἐν τούτοις ὅτι μερικαὶ ἀπὸ τὰς παρατηρήσεις μου θὰ παρουσιάσουν ἐνδιαφέρον διὰ τοὺς λογίους».

Τὸ ὅλον ἔργον χωρίζεται εἰς τὰ ἐξῆς κεφάλαια: (1) Αἱ μαρτυρίαι. (2) Θεατρικοὶ ὄροι. (3) Φαντασία. (4) Ψευδαίσθησις, νοθεσία καὶ ἀναψυχή. (5) Σύστασις καὶ ὕφος. (6) Ἀχαρνῆς. (7) Ἴππῆς. (8) Νεφέλαι. (9) Σφήκες. (10) Εἰρήνη. (11) Ὅρνιθες. (12) Λυσιστράτη. (13) Θεσμοφοριάζουσαι. (14) Βάτραχοι. (15) Ἐκκλησιάζουσαι. (16) Πλοῦτος. Ἐπιτάσσονται τέλος ἡ Ἐπιλογὴ βιβλιογραφίας καὶ οἱ Πίνακες.

’Ο συγγραφεὺς κατὰ τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν θεμάτων του δὲν ἐξετάζει τὰ ἔργα τοῦ ’Αριστοφάνους μόνον ὡς πηγὴν κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς ἱστορίας οὔτε μόνον ἀπὸ πλευρᾶς καθαρῶς λογοτεχνικῆς (πλοκή, γλῶσσα, ὕφος, ρυθμὸς, φαντασία) ἀλλὰ καὶ, κυρίως, ὡς ἔργα θεατρικά, τὰ ὁποῖα ἐγράφησαν διὰ νὰ παρασταθοῦν διὰ μίαν καὶ μόνην φορὰν (μετὰ ἐξαιρέσεων τοὺς *Βατράχους*, πβ. Ὑπόθ. I. 32 οὕτω δὲ ἐθανυμάσθη τὸ *δράμα* διὰ τὴν ἐν αὐτῷ παραβάσιν ὥστε καὶ ἀνεδιδάχθη, ὡς φησι *Δικαίταρχος*) ἐνώπιον τοῦ Ἀθηναϊκοῦ κοινοῦ, ἐντὸς τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου καὶ κατὰ τὰς ἑορτὰς τῶν ἐν ἄστει Διονυσίων ἢ τῶν Ληναίων. Ἡ πολλαπλὴ αὐτῆ ἀντιμετώπισις τοῦ ’Αριστοφανείου ἔργου ὑπὸ τοῦ συγγρ. δικαιώνει τὴν ἐτυμηγορίαν τοῦ χρόνου περὶ τοῦ ’Αριστοφάνους ὡς τοῦ τελευταίου καὶ μεγίστου ἐκπροσώπου τῆς Ἀρχαίας Κωμωδίας ἀλλὰ καὶ τοῦ πρώτου καὶ μεγίστου κωμικοῦ ποιητοῦ τῆς Εὐρώπης.

Εἶναι εὐτύχημα διὰ τοὺς Ἕλληνας ἀναγνώστας ὅτι τὸ λαμπρὸν αὐτὸ βιβλίον μεταφρασθὲν ὑπὸ τοῦ Καθηγ. Φ. Ι. Κακριδῆ ἐξεδόθη τὸ 1978, μετὰ τὸν τίτλον «*Ἡ Κωμωδία τοῦ Ἀριστοφάνη*», ὑπὸ τοῦ Μορφωτικοῦ Ἰδρύματος τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ δ. Φ.